

krasna!« Ne, ne zaostaja, lahko to rečemo. Sevéda, pomisliti moramo, komu je knjiga namenjena. Tu so »pesmi za mladost«, namenjene lahkoživi, domišljivi, brezskrbni mladini. Zato pač ne moremo rabiti ob teh pesmih onega strogega merila, kakor bi je rabili ob drugih, v katerih naj se umetnost kaže čista in dovršena. Za ta namen pa so pesmi primerne, dobre, nekatere izvrstne. Razdeljene so tako-le: 1. »Obrazi iz prirode.« Tu kaže pesnica res pravega pesniškega duha, ki prav uneva naravo. Enako kaže v 2. delu: »Iz otročjega življenja«, kako jej je otročje življenje ne samo znano, ampak — rekel bi — njeno lastno življenje, in to je znak pravega pesniškega srca. Bodisi v malih pripovedkah, bodisi v »otročjih elegijah«, bodisi v »telovadskih pesmih« — povsodi ona naravna in izvorna pesniška moč, ki nam kaže stvari v vzorni luči, a vendar take, kakoršne so. Na višjem stališču so 3. »Srčni glasovi«, v katerih opeva razne višje predmete: Boga, domovino, domači jezik itd. Na koncu knjige je 4. dramatičen prizor »Ubožec« in pesem »V slovo«.

Ko sodimo te pesmi, moramo ločiti celoto od posameznih pesmij. Velika prednost »Vijolic« je, da so raznovrstne. Tu se ne ponavlja vedno isto. Ako čitaš pesmi tudi nepretgoma, ne utrudijo te z enoličnostjo. Raznovrstni predmeti, različne slike, mnogotere misli se razgrinjajo in vrstijo pred teboj in v novi pesmici te prijetno pozdravi nov prizor, nova zanimivost. Druga prednost »Vijolic« je, da veje v njih zdrav duh, duh veselja, duh otroške vernosti; a temu duhu ne hode mogla kritika z drugačnega stališča očitati pretiravanja. Vsled tega je knjiga res sposobna, da unema otroškega duha za prave blaginje človeške.

Posebej pa omenjam, da se nekatere pesmi odlikujejo res po nenavadni lepoti in dovršenosti. Kaj mična je n. pr. pesem »Skóraj!«, krasna pa je »Velikonočna pesem«, katero bi najraje celo tu sem postavil, a le ena (2.) katica naj zadostuje:

Škorjanec vriska na višavi
In tisoč glasov po dobravi;
Šumeče reke in potóki,
Na vedrem nebu solnčni žar,
Planine strme, svet široki,
Čuteča vsaka živa stvar
Oznanja, da oblast ljubezni mile
Močnejša je od temne smrtne sile.

Enakih se nahaja še več v zbirki. Sevéda nekaj slabejših se tudi nahaja, pa tudi Homer je neki včasih dremal.

Tudi pesniška oblika je splošno lepa in jezikovno čista, včasih pa nekoliko trda. Ostra pila se jej pozna vseskozi: zdi se mi, da bi včasih bila smela pila prizanašati kakemu manj gladkemu izrazu, ki je pa bil prvotno bolj naraven, nego sedanji. Zlasti se ne morem sprijazniti z nekaterimi oblikami, prevečkrat rabljenimi: dvigújo m. dvigujejo, čúde m. čudijo; v mestniku vedno i, n. pr. v krogi, na sveti, po jézeri. Takih posebnostij posebnega slovničarja pač ni treba posnemati. Tudi s prepogostnimi znamenji naglasa se ne morem strinjati. Tam

naj se stavijo, kjer bi bilo sicer kaj dvomnega. Tako se utegne prijatelju teh znamenj primeriti, da postavi na dvozdložno besedo celó dva taka okraska, n. pr. v verzu:

Kjer med drevesi vabèč čisti izvòr klockotá.

Vse, kar je prav, pravi naša govornica. Prav tako se utegnejo vrniti nedoslednosti, da beremo tu »jézero«, tam »jezéro« i. dr., dalje tudi to, da imajo besede tu pa tam res nenavaden naglas, dasi je slovenski naglas kaj nedoločna stvar. Na pr. na str. 103.

Glavo, ki polna je še spomina, igèr in veselja.

Ne vé m, ali pravijo kje »igèr«, in ako pravijo v nekaterih krajih, kjer sploh zategujejo zadnji zlog, ni to posnemanja vredno. Saj bi se bilo reklo lahko: . . . veselja in íger. — No, to so malenkosti, in morebiti je najbolje, da priznamo tudi ukusu kaj pravice.

Pesmi, katere imamo tukaj zbrane v mičnih šopkih, niso nove; večinoma so nabrane v »Vrtcu«, kjer je je priobčevala pesnica od l. 1871 sem. (Prim. »Vrtec« 1871 str. 113, 161; 1872, str. 33, 101 itd.) Posamezno navajati, kje so bile prvič priobčene, kritiku ni treba, dasi imam za svojo rabo tak zaznamek.

Naša gospa pesnica je na polju slovenskega pesništva vrlo znana. Kritika se je ž njo že mnogokrat pečala in ni bila skromna s hvalo. Po pravici. Tudi mi jej radi priznavamo hvalo in se veselimo, da imamo v pesništvu slovenskem tako odlično zastopnico nežnega spola. In le to jej rečemo: Gospa pesnica naj se nikar ne naslanja na izglede drugih pesnic in pesnikov, naj zapoje vselej iz svojega srca naravnost, ker take pesmi njene so najlepše. — Omenjam tudi še, da so posvečene gosp. dr. Jerneju Zupanecu, iskrenemu pokrovitelju mladine. — Tisk Miličeve tiskarne na trdnem papirju je nenavadno lep. Za tako knjigo cena ni previsoka. Sézi po njej, draga mladina!

Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik. Slovenski mladini spisal Peter Bohinjec, kapelan. V Ljubljani. Tisek J. Blaznikovih naslednikov. 1889. 8°. str. 58. Cena 15 kr. 100 izvodov vkup 12 gld. — Ta knjižica je III. zvezek »knjižnice družbe sv. Cirila in Metoda«, iz katere smo II. zvezek: »Rudolf Habsburški« v »Dom in Svet«-u že letos ocenili. Na čelu ima podobo kipa Vodnikovega spomenika, kakor jo vidi čitatelj tudi v našem listu.

Ker se je pretekli mesec stavil v Ljubljani Vodniku spomenik in je tako oživelo zanimanje za prvega našega pesnika, pogodila jo je dobro družba sv. Cirila in Metoda, da je izdala to vrlo delce. Po »Predgovoru« nam kaže pisatelj v desetih poglavjih Vodnika-dijaka, kapelana, učitelja, mrliča, pesnika, pisatelja, slovničarja, zgodovinarja ter starinarja in nabiralca narodnega blaga, človeka in njegov značaj, in nazadnje slavljenca. Tako imamo tu v knjigi res »živi kip«, popolno podobo Vodnikovo. Nobena stran njegovega življenja in delovanja ni zanemarjena, kolikor je bilo sploh primerno napisati za mladino. Preje bi rekli, da je tu pa tam v nekatere malenkosti še pregloboko segel, (n. pr. gledé njegovih dohodkov), kakor da je zanemaril kako zanimivost iz njegovega življenja.

G. pisatelj je skrbno nabral tvarino v »Vodnikovem Spomeniku« in drugodi, in brez dvoma je to najpopolnejši slov. spis, kar jih imamo o Vodniku. Nekatere posameznosti utegnejo tudi za marsikakega čitatelja biti nove, tako n. pr. mične anekdote ob koncu knjige (str. 48—52), njegovo stanovanje itd., za kar smo pisatelju zelo hvaležni, ker take drobnosti zelo oživljajo sliko. V tej sliki pa ne obdeluje ene strani obširno v škodo drugi, ki bi bila obdelana pičlo in revno. In ako bi morebiti kdo zahteval kaj več pojasnila o nekaterih razmerah bodisi zunanjih, bodisi notranjih — dušeslovnih (izstop iz samostana, njegovo duhovsko delovanje posebej), pomisli naj, da je knjižica pisana mladini in da se niso smele posameznosti preveč raztegniti. A nečesa bi vendar želel v obilnejši meri: da bi pesmi po svojem duhu in po svoji zvezi bile natančneje razložene, kar imenujemo »analizo« pesmij. Ni pač to prezrto, saj nam pojasnjuje velik del knjižice Vodnikove pesmi. A s celotno in skupno »razkrojbo«, kakor tudi sestavo glavnih mislij, z »duhom« pesnikovim, bil bi gospod pisatelj knjižico vrlo dopolnil.

Ker je knjižica nekako slavnostna knjižica, poveljujoča spomin Vodnikov, zato je tudi pisava vseskozi krepka, nekako vzvišena, slog mnogokrat govornišk ali celo pesnišk. Tu pa tam nahajamo celo preveč pesniške krasote, ako se spominjamo, da imamo tu opis življenja in delovanja. (Prim. str. 54, 55 zgoraj.)

Jezik je lep, čist in pravilen. Vendar ima gosp. pisatelj svoje posebnosti. Trudi se, da bi njegov jezik bil povse domač, naroden in ne tuj. A vendar kopiči tu pa tam preveč samostalnikov in pisava je na nekaterih mestih zaradi tega nekoliko okorna. Včasih ni doslednosti v oblikah (težko — teško, jeden — edin, en, vender, kakor, kolikoršen, kakersen, poskušati, preiskušnja, užigati, — vnet), ker so pač tiskarske pomote. A da izrečemo splošno sodbo: malo izide knjig dandanes, ki bi se tako previdno držale srednje poti med nepotrebnim novotarjenjem in starokopitnostjo.

»Pisava je človeka«, rekel je duhoviti Francoz. To velja tudi o tem delcu. V njem se kaže odločna samostojnost pisateljeva, jasna sodba, unetost za svetinje narodove. Sodba o Ravnikarju se mi zdi pretrda. Vodniku ne vzamemo ničesar, ako pustimo Ravnikarju slavo, da je oče slovenske proze. Oni razlog, s katerim se podpira sodba, ni veljaven. Suum cuique!

Naš gospod pisatelj je še mlad. Da pa ni novinec v slovstveni zgodovini, pokazal je s tem delom. Pač sme po pravici mladino vzbuhati za delo. Želimo iz srca, da bi njegovi opomini našli poslušna srca, želimo pa tudi, da bi gospod pisatelj sam hotel in mogel delovati še dalje narodu v prosveto in slavo. Dvomimo ne kar nič, da hode med tovariši svojega stanú našel obilo sotrudnikov, ki bodo navdušeno in pogumno tako učili, kakor on: biti »značaj, biti kristijan« kakor Vodnik (stran 53). Da, prav to je potrebno dandanes. Vzgojimo mladino za značajnost, za krščansko prepričanje! Ta znak bodi kot pečat utisnen slovenskim slovstvenim proizvodom: »Tako je deloval Vodnik in v tem bodi on vodnik svojemu narodu.« (Str. 54.)

HRVATSKO SLOVSTVO.

(Piše Janko B.)

Hrvatje imajo, kakor smo o tem že pisali, jako obilo raznih biblijotek. Kar čez noč, kakor jesenske gobe, pojavljajo se biblijoteke, ali tako hitro tudi usihajo, izvzemši edino Hartmanovo: „Hrvatsko biblioteko“, katera pa iz drugih raznih vzrokov uspeva, največ pa zato, ker gospoda izdajatelja kaj malo velja. Stavek namreč, kateri je služil že »Domu i svietu« porazdeli v manje oddelke in ga prenese na drugi papir. To se nam kaže malo ne v vseh zadnjih zvezkih te biblijoteke. Vendar naj omenim poleg te še novo biblijoteko, katera je kar čez noč vzrasla, a ta je: „Nova hrvatska zabavna biblioteka“, katero je počel izdajati M. F. Strmecki, in katero bode urejeval Stj. Širola. Jako se bojim, da bode kaj hitro usahnila ta cvetlica, saj je malo nade, da bi jo mogel njen vrtnar, urednik Širola zalivati, okopavati in vzgojevati; — a če usahne, hm! — tudi ne bode smrtnega udarca hrvatski književnosti, kar nam jasno dokazuje 1. zvezek, kateri je zagledal beli svet v tej biblijoteki in katerega naslov slóve: „U dokolici“. Sbirka izvornih erticah i pripovjestih. Napisao Stj. Širola. Sv. I. — 8°. str. 84. — C. 25 kr. Mnogo hrvatskih pisateljev je že poskusilo v erticah svojo srečo, naj omenim samo najboljše: N. Tomaseo, Fr. Mažuranić, Draženović, Kokotović itd. Našega pisatelja ertice, devet jih je po številu, bile so že vse natisnene v raznih podlistkih, pa on je te na željo svojih prijateljev zbral v malo zbirko. On prosi blage sodbe, ker: »ne može vsaki početnik odmah da bude Šenoa; ali je uvjeren, da su zanimive, jer su sve već i objelodanjene bile«. ertice so razne, ali kaj navadne vsebine, nekatere dosti temne in nerazumljive, a najslabejša je izvestno karakteristična slika: »Pustinjak«, v kateri se slika živinsko, razuzdano ponašanje starega grešnika in katera bi morala povse izostati, ker take hlatne slike niso za književnost. Izvestno ni tako lahko napisati dobre ertice, kakor nekateri mislijo, in ni že vsako čirečaranje ertica, nego treba tudi mislij.

Omenil sem popreje »Hrvatsko biblioteko«, katera je nedavno izdala več knjižic, o katerih pa ne bodem vseh govoril, ker so največ prevodi, brez kake posebne vrednosti, nego samo o dveh. Prva je pripovedka Eugena Kumičića (Jenio Sisolski): „Preko mora“ (Hrv. bibl. št. 41—45.) — 8°. str. 157. — C. 75 kr. — Pisatelj, jako znamenit pripovedovalec, podal nam je tu krasno pripovedko, katera se vrši na otoku Kresu, na obalih sinjega morja. Naj omenim, da je pisatelj v nekaterih svojih pripovedkah (Olga i Lina, Gospodja Sabina) veren učeneec Zolin in zvešt nasledovalec njegov, vendar v tej pripovedki, kakor tudi v nekaterih drugih (Jelkin Bosiljak) je popustil nevarni način pisanja in pisal v zdravem realizmu, ker ga obseva svetlo in oživljajoče solnčice idealizma. Tu je pisal res lepó, pikantnih prizorov ogiblje se skrbno, kar ni baš njegova navada, a kjer jih že ne more opustiti, ne slika jih vsaj potanko in skrbno, kakor je delal v nekaterih drugih svojih pripovedkah. Jezik je lep, krepak, opisovanje divnih